

фізичного стану особистості в умовах воєнного стану, орієнтуються на оперативне прийняття рішення про надання соціальних послуг, що скорочує строки з надання допомоги. Надання соціальних послуг ґрунтується на принципах дотримання прав людини, адресності та індивідуального підходу, доступності та відкритості, гуманності, законності, дотримання державних стандартів соціальних послуг, етичних норм і правил.

Особливо важливим в організації соціальної роботи є факт того, що імідж соціального працівника, який опікується вразливими та незахищеними категоріями населення набуває величності, високої поваги й шани.

Платонова О. Г.

ТЕРАПЕВТИЧНА ДОПОМОГА ОСОБИСТОСТІ ПРИ ПОСТТРАВМАТИЧНОМУ СТРЕСОВОМУ РОЗЛАДІ

Війна в Україні докорінно порушила відчуття безпеки і призвела до стресу, психологічні наслідки якого можуть бути небезпечними для здорового майбутнього і дорослих, і дітей. Пережитий травматичний досвід може стати причиною розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР).

ПТСР – це крайня реакція на сильний стресор, що загрожує життю людини. Частота ПТСР саме у момент надзвичайної ситуації низька. Зазвичай ПТСР починає проявлятися приблизно через шість місяців після травматичної події. Проте якщо стресор має потужну, тривалу у часі дію (наприклад, перебування в окупації, постійні ситуації обстрілів та повітряних тривог тощо), вірогідність швидкого розвитку ПТСР підвищується.

ПТСР є психічним розладом, який розвивається у деяких людей після того, як вони пережили або стали свідками травматичних подій. ПТСР є проблемою тривоги, яка розвивається після надзвичайно травматичних подій, таких як війна, злочин, нещасний випадок або стихійне лихо.

Люди з ПТСР не можуть пережити цю подію через нав'язливі спогади та кошмари; схильні уникати всього, що нагадує їм про травму і мають тривожні почуття, яких раніше не було, настільки інтенсивні, що їхнє звичне життя порушується.

До основних ознак, що визначають наявність ПТСР у дорослих, відносять:

- напливи нав'язливих спогадів про небезпечні для життя ситуації, учасником яких була людина;

- травмівні сновидіння з кошмарними сценами пережитих подій, порушення сну;

- прагнення уникати емоційних навантажень;

- непевненість через страх, і як наслідок – відкладання прийняття рішень, неконтактність з оточуючими;

- надмірна втома, дратівливість, депресивні стани, головні болі, нездатність концентрувати увагу на чомусь тощо;

- як наслідок всього вищезазначеного – схильність до антисоціальної поведінки (алкоголізація, наркотизація, надмірний цинізм).

Наявність ПТСР здатна викликати ці ознаки при найменшому нагадуванні про бойовий досвід. Таким чином, ПТСР – це постійний стрес, здатний знову з'явитися в будь-яку хвилину.

У людей з травматичним досвідом виникає особливий вид стресу, який дослідники назвали «інформаційним». Проявляється він у постійних наполегливих думках «Що зі мною відбулося?», «Як з цим жити далі?», «Навіщо це було?». Людина – творець своєї долі, остільки усвідомлює, що у неї є майбутнє, вона може його будувати за власним бажанням.

Результати досліджень Е. Мисько і Н. Тарабріна свідчать про те, що особи з ПТСР живуть укороченою «ближньою» перспективою, тобто не планують подій свого життя і, образно кажучи, здогадуються тільки про те, що будуть робити сьогодні ввечері і не далі.

Вплив тривалих, екстраординарних психотравмівних ситуацій, пов'язаних із загрозою життю, призводить до таких особистісних змін, коли загострюються одні властивості особистості, і нівелюються інші. Можуть виникнути і невластиві

людині ризи. У ветеранів локальних війн більш серйозно страждає емоційний компонент побудови майбутнього, ніж когнітивний.

На думку Н. Якушина, на первинний стрес, отриманий під час війни, накладається вторинний, що виник при поверненні додому. Це стає внутрішньою основою для психічної і соціальної дезадаптації ветерана суспільстві.

Х. Ахмедова зазначає, що ознаки ПТСР можуть розглядатися в якості основи, на якій формуються особистісні зміни різних рівнів.

Зауважимо, що ПТСР є формою порушення психологічного здоров'я особистості, безпосередньо пов'язаного з наявністю патологічних змін особистості. Головним наслідком для особистості з ПТСР стає деформація самооцінки: найчастіше вона стає неадекватно заниженою, або компенсаторно завищеною. Будучи на війні героєм, при поверненні в мирне життя, солдат стає просто рядовим громадянином. У нього з'являються особистісні зміни, що відбиваються на способах спілкування та ведення справ.

Відзначимо, що в житті рідко бувають події, які можна трактувати як однозначно хороші, або однозначно погані. Бойовий досвід і його наслідки у вигляді ПТСР дуже багато учасників військових дій трактують як позитивний життєвий досвід. Травматичний вплив в ряді випадків сприяє особистісному зростанню та підвищенню самоповаги, активізуючи процес переоцінки цінностей і формування нових пріоритетів. Це дозволяє особистості в посттравматичному періоді стати навіть більш активним суб'єктом життя, ніж до травми. Подібна активність у побудові свого життя викликана суб'єктивним відчуттям «особистісної зміни», оцінюваної позитивно. Ті ветерани, які вважають участь у воєнних діях яскравою сторінкою свого життя, включають її у свій досвід, осмислюючи його, дотримуються думки, що вони стали сильнішими, у них з'явилося більше можливостей, їм легше долати життєві труднощі.

Кожна людина, яку зачепили воєнні дії, має свої переживання та реакції, що є абсолютно нормальною відповіддю на ненормальну ситуацію.

Важливо пам'ятати, що психіка як дорослих, так і особливо дітей та підлітків, має величезні резерви для відновлення і саморегуляції. Завдяки підтримці рідних та, за потреби, психологічної підтримки фахівців, людина може повернутися до норми після травмивного досвіду.

Платонова О. Г., Дрижак Т. І.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ І ФОРМИ ПРОЯВУ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Досить актуальною проблемою сьогодення є стрімке зростання агресивності дітей, підлітків та молоді. Як стверджують експерти, це пов'язано передусім із загальною соціальною напруженістю, психологічною неврівноваженістю всього суспільства, що важко переживає наслідки повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, і спричиняє кризу соціальної стабільності. Увага сучасних засобів масової інформації також прикута до цієї проблеми. За їх даними, поведінка підлітків все частіше стає занадто демонстративною і супроводжується актами агресії, жорстокості, а інколи й насильства, що, безперечно, є порушенням основних функцій соціальної взаємодії.

Мета дослідження – проаналізувати причини та детермінанти виникнення агресивної поведінки дітей, підлітків, молоді та форми її прояву в умовах воєнного стану.

Терміни «агресія», «агресивність» мають різні значення. Проте загальновідомо, що агресія – це фізична або словесна поведінка людини, яка спрямована на пошкодження або руйнування чогось, у той час як агресивність це відповідна особистісна якість, притаманна особі, яка проявляє жорстокість щодо найближчого оточення. Крім того, у випадку, якщо агресія виявляється в найбільш екстремальній і соціально неприпустимій формі, вона переростає у насильство.

Подібне розуміння науковцями понять «агресія» й «агресивність» дозволяє дійти важливих висновків щодо